

mai helyzet csúcspontján ugyanis így szóval fordultam az ágy tetején ülő Földeshez:

— De Laci, hát az egy abszurdum, hogy téged magyar nacionalistának neveznek, hiszen be tudod bizonyítani, hogy zsidó vagy . . .

A rosszul világított szobában is észrevettem, hogy Földes elsápadt. És azonnal talpra szökött. És valami addig sosem hallott, szinte sírós hangon ezt mondotta: — Én magyar vagyok! És ezt a kultúrát szolgálom!

Az érzés bennem — most, hogy annyi év távlatából felidézem — ma is kettős. Először is: — mint akkor — most is szégyellem magam a felületességemért. Én mentőövet akartam feléje dobni. Földes magyarsága ugyanis nélkülözötte a népi külsőségeket. Ő olyan magyar volt, hogy a külsőségekbe takarózók vagy a félműveltek kozmopolitának mondták. Később, amikor védtelen volt, zsidózták is. Nyíltan. Innen az azóta is erősödő érzélem másik pólusa. Egy életre magához kötött Földes e sikitó kifakadásával. Nemzetiségvállalásának tényével a súlyos körülmények között — hisz nem arról volt szó, hogy magyarságáért kitüntetik. És nemzeti azonosságérzésének minőségével is távlatilag. Ugyanis egyformán utáltuk az olyan magyart, akinek ez volt a foglalkozása. Utáltuk — s azóta helyette is utálok — a nacionalizmus minden formáját.

FUNK MIKLÓS

Találkozások Tatay Sándorral

A könyveivel talákoztam először, aztán személyesen is, valamikor a '60-as években Pécsen egy ifjúsági irodalmi tanácskozáson. Merthogy Tatayt akkoriban a közönség nagy része ifjúsági íróként ismerhette, ilyen típusú regényei (Kinizsi Pál, Puskák és galambok) milliós olvasóközönnyel találkozhattak.

Azon a régi pécsi éjszakán Tatay ifjúságának éveiről, barátairól mesélt, s ha mesélt, hát azt is mindig nyomdakészen tette. Pécsi diákveiről, Weöres Sándorral, Berda Józseffel való fiatalkori barátkozásairól szólt a történet egész éjjel.

Aztán egyszer bebocsátást is kaptam tőle a badacsonyi hegyen, a „szentélybe”, a pincéjébe, ahol éppen barátaival, Jankovich Ferencsel és Fodor Józseffel „feketemiséztek”, vagyis profán szövegekkel dicsérték a hegy levét. Kár, hogy nem volt akkor még magnetofon. Veretes szövegek voltak.

Máskor is meglátogathattam a szőlőhegyen, s amíg ő metszett, szedtük a venyigét, ki a sor végére, s csak azután ülhattunk asztalhoz, ha a munkát elvégeztük. S akkor előkerült a pohár is, s mellé a szó.

Úgy tudott mesélni, ahogy írt, folyamatosan, kicsit anekdotikusan, de a történetnek mindig volt valóságHITELE. Mindig csak ámultunk, hogy mi mindent tud Tatay Sándor a világ dolgairól, s tárgyairól. Nemcsak a szőlőművelésről, borkészítésről természetesen. Noha legkevésbé az irodalomról lehetett vele beszélgetni, néha az is szóba került. Faggatózásra elmondta, hogy egy prózaírónak vásár- és ünnepnapon is, vagyis mindennap írnia kell. Az ő „normája” napi egy gépelt oldal nyomdakész kézirat volt. Néha tízet is írt, de a lényeg:

évi átlagban meg kellett lennie a könyv terjedelmű kéziratnak. Utána lehet számolni. Legendás íróasztalain írt az angyalföldi lakásban és a badacsonyi házában. Családi örökség mindkettő. De én írni sohasem láttam.

Sokat örökölt evangélikus lelkipásztor dinasztiájából, a bakonytamási ifjúkorból, vándorlásaiból.

Nagyon hamar tudott kontaktust teremteni mindenféle emberrel. Ezért is tudott mindenkiről mindent. Szomszédairól és író társairól. A szőlőtőkéről és a Bakony múltjáról. Barangoló ember volt. Ifjúkorában Spanyolországig is eljutott, szinte üres zsebbel. S amikor történelmi regényt írt, kis falusi plébániák anyakönyveit is bújtá, s tudott oklevelet is olvasni. Mert soknyelvű ember volt, a teológián még héberül is tanult ifjúkorában.

A legutolsó találkozás a szigligeti Alkotóházban volt velem, alig néhány hete. Szeretett ősszel-tavasszal Szigligetre járni, onnan csak egy ugrás a badacsonyi szőlőhegy, meg lehet nézni a házat naponta, s közben a korán előzvegyült Tatay a szigligeti asszonyok napi társalkodója volt. Reggel korán beült az irodába, s szeretett mesélni.

Elmesélte néhány hónapos kórházi vándorútját, valami követ kerestek, s találtak, azóta jól van. Visszanyerte régi (30 éve egyforma) küllemét, derűjét.

S ami az írókra nem jellemző: figyelmes hallgató is volt, talán ez a tulajdonsága tette fantasztikus életismeretű íróvá, hogy másokra is figyelt, történeteinek valóság alapját ezekből a beszélgetésekből, s persze a közvetlen tapasztalásból vette, vélhetően.

Kevés ilyen szerényen nagy műveltségű alkotója volt, van irodalmunknak. Tudásanyaga beleépült könyveibe.

A kis falu, Bakonytamási decemberi fagyos csendjében néhány fiatalabb író társa állta körül a koporsót, s megszólalt szülőfaluja kis harangja. A bakonyi földiek népes gyülekezete megőrzi emlékét.

Legutolsó beszélgetésünk alkalmával féltően kérdezgetett, mi lesz az irodalom, az írók sorsa ebben a felbolydult világban? Kap-e továbbra is az író nyugdíjat? Kiadják-e a könyveket? Nem mindenben lehetett Tatay utolsó kérdéseire megnyugtató választ adni.

De úgy gondolom, Tatay Sándor könyveire a következő századokban is szükség lesz. Mert klasszikus.

Otvenvalahány könyve még nem volt elég ahhoz, hogy a gyatra lexikonminősítéseken kívül — pályáját összegezze a magyar irodalomkritika. Most már csak az irodalomtörténet foglalkozhat vele.

Holnap el lehet kezdeni a munkát.